<"xml encoding="UTF-8?>

Ramazan – mjesec uzvanika na Božiju gozbu

U mjesecu ramazanu počelo je objavljivanje Kur'ana, koji je putokaz ljudima i jasan dokaz pravoga puta i razlikovanja dobra od zla (al-Baqara, 185).

„Kur'an je, zacijelo, Gozba Allahova na Zemlji. Sa te Gozbe neka svak uzme spoznaju za sebe“ (hadis prenosi Ibn Mas'ud).[1]

Tekst gornjeg kur'anskog ajeta nas uvodi u posebno duhovno ozračje koje se oslovljava 'ramazanom', i to duhovno ozračje smješta u okvir cikličnog kozmičkog, horizontalnog, tmastog vremena od kojeg se, usljed duhovnog sadržaja kojim je to ozračje obilježeno, suštinski potpuno razlikuje. Od ovog kozmičkog vremena, unutar kojeg se dešava 'ramazan' razlikuje se i 'ramazansko vrijeme' po čijem ritmu pulsiraju duhovne činjenice i duhovni događaji one sadržinski neiscrpive duhovne baštine koju nam svaki put donosi Ramazan'. To je po sebi razumljivo, jer duhovna baština 'ramazanskog vremena' je božanska u svakoj svojoj pojedinosti, a sam Ramazan kao jedinstven i neusporediv mjesec , samo je jedno među devedesetdevet lijepih Božijih Imena, i najčešće se dovodi u tijesnu vezu sa imenom al-Samad. Pošto tu duhovnu baštinu na dostojan način mogu primati samo duhovni organi našega bića, oni duhovni entiteti u nama koji predstavljaju same čvorišne tačke unutarnje, svjetlosne, duhovne fizionomije našega bića, tad je nužno da snagom tih duhovnih organa ili kapaciteta u nama, koje nam je Bog darovao, budemo posve uvedeni i utopljeni u 'ramazansko vrijeme' koje je istinsko vrijeme naše duše, našeg duhovnog srca i našeg intelekta/uma, to jest - ono je kvalitativno, vertikalno, osovinsko, metakozmičko vrijeme čiji ritam, slijedimo li ga dosljedno i potpuno, vraća nas u konačnici našem vječnom domištu, u najneposredniju blizinu Božije Prisutnosti. U takvom vremenu istinski, i nezasužnjeno, žive oni naši naprijed pomenuti duhovni organi, i samo u njemu oni su potpuno slobodni i sposobni u nasljeđe primiti svu onu duhovnu hranu koju im svake godine na dar donosi 'ramazansko vrijeme', to istinsko proljeće naše duše, srca i našeg uma, a samo snagom ove duhovne hrane oni naši duhovni organi žive

univerzalnim, sveobuhvatnim i besmrtnim životom čijoj neprolaznosti se nadamo u Blizini Božijoj. To je ona blizina koju će s Njim, posebice u 'ramazanskom vremenu' ozbiljiti naša duša, srce i um, jer, dok unutar kozmičkog tijela i u kozmičkom vremenu traju, oni znaju biti na egzistencijalnoj distanci s Njim usljed naše ovosvjetske nepotpunosti, a On s nama uvijek dijeli potpunu blizinu koja ne poznaje distancu bilo koje vrste. O tome nam Sam svjedoči riječima: A kada te robovi Moji za Mene upitaju, Ja sam, sigurno, blizu: odazivam se molbi molitelja kad Me zamoli (al-Baqara, 186).

Prema tome, ulazeći u duhovno ozračje 'ramazanskog vremena', mi ulazimo u vertikalno i kvalitativno vrijeme naše duše koja s Bogom dijeli takvu blizinu da On iznutra nje same uvijek zna šta ona haje, jer joj je bliži od vratne žile kucavice (Qaf, 16). Stoga, ko poznaje svoju dušu, taj poznaje i svoga Gospodara. A kada već ujezdimo u 'ramazansko vrijeme' kao vrijeme naše duše, srca i uma, tad neizbježno bivamo uzvanici koje Bog poziva vlastitoj Gozbi na kojoj naša duša, srce, naš um i cijela unutarnja, duhovna, svjetlosna fizionomija u nama pronalaze 'hranu' koja im treba i od koje se nikada ne žeđa niti gladovanje trpi.

Božija Gozba je Ma'daba – Apsolutno Dobro, Sveobuhvatna Mudrost i Vrlina, a uzvanici na tu Gozbu su oni koji iz vlastite slobode, vrlinom vlastite duše, uma i srca odazivaju se na poziv Gospodara i 'blaguju' duhovnu hranu te Gozbe kao pravi Udaba' – oni koji su svladali pravila lijepog ponašanja i pristojnog držanja na Gozbi Božijoj (Adab).[2] Oni toj Gozbi ne mogu pristupiti bez poštivanja pravila koja podrazumijeva duhovna Vrlina ne samo zato što nad tom Gozbom neprestance treperi nevidljiva Prisutnost Onoga koji je Apsolutna Istina, ili stoga jer je sama Gozba Apsolutno Dobro, već i stoga što ih na toj Gozbi po primjeru vlastitog duhovnog odgoja kojem ga je Gospodar svjetova podučio[3] služi onaj čiji je odgoj, zacijelo, najbolji, onaj koji je živo ovaploćenje i punina Vrline – Poslanik islama (a.s.), najhvaljeniji među glasonošama Božijim (Ahmad), najsavršeniji u ljudskome rodu (Muhammad).

Pravila pristojnog i lijepog ponašanja na Gozbi Božijoj nisu nešto što sputava, opterećuje ili zamara uzvanike Božije, kao nešto što je samo njima nametnuto i čemu se samo oni imaju podložiti, jer pravila najljepšeg duhovnog odgoja su, najprije, do pojedinosti primijenjena i provedena nad samim Poslanikom islama (a.s.) kao najprikladnijim poslužiteljem, peharnikom koji nas služi kod Gozbe Božije, a ta ista pravila, pravila duhovne Vrline je Gospodar svjetova, koji ravna nad svačijim duhovnim i fizičkim rastom i odgojem samome Sebi stavio u obavezu, pod vidom providonosne brige ('Inaya) za Svoja svekolika stvorenja, ozbiljujući prema tim pravilima Svoje svekoliko gospodarenje/odgajanje nad univerzumima i svim onim što je u njima.[4] Ukoliko nema takve duhovne preklopljenosti koja iznutra povezuje Gospodara Gozbe, Gozbu samu, najhvaljenijeg peharnika koji nas poslužuje na Gozbi Gospodarevoj i nas samih

kao uzvanika njihovih, tad na toj Gozbi nećemo 'sresti' Gospodara Gozbe, nećemo divaniti sa plemenitom osobom onoga koji kod Gozbe služi, a od Gozbe koju budemo blagovali nikakva okusa i slasti okusiti nećemo. Ne budemo li imali uma u sebi, tog interpretativnog vjerovjesnika u nama ('Aql – al-nabiyy al-mutarjim fi anfusina), duhovnu hranu Gozbe Božije vidjeti nećemo; ne budemo li Gozbi pristupili s dušom koja je posve svjesna da Gospodar njen zna šta to sve ona haje, a koja je uz to bezobalno more i čador Božiji u nama, duhovnu hranu Gozbe Božije istinski kušati nećemo; ne budemo li Gozbi Božijoj pristupili obrezana srca koje umije da sluša i koje je stalno prisebno, duhovne hrane sa Gozbe Božije nećemo se sjećati niti ćemo znati šta je to što treba odande uzeti i što godi našem istinskom duhovnom odgoju, duhovnom narastanju, življenju i prebivanju u istini i duhovnoj vrlini. Drugim riječima, ako Gozbi Božijoj nismo pristupili sa potpunom sviješću o tome da u nama, kao uzvanicima Božijim i uzvanicima Njegova Poslanika (a.s.), klija duhovno sjemenja poslaničkog prvostvorenog uma, svjetla i duha, tad umjesto da na Gozbi Božijoj blagujemo duhovnu hranu za vječnost i besmrtnost, blagovat ćemo samo hranu za našu propadljivost i toliti neutoljivu glad naše prolaznosti i ništavnosti. Duhovnu hranu na Gozbi Božijoj dotiču samo oni koji su čisti, kušaju samo oni koji srce imaju, njenu vrijednost znaju samo oni koji su svjesni da u njihovoj pameti svjetli iskra poslaničkog uma kao organa transcendentne spoznaje, njenu aromu osjećaju samo oni čija duša ima snagu da samu sebe kori na putu samousavršenja. Ako ova tri duhovna organa (al-jawahir al-ruhiya) u nama nisu dostatno razvijeni, apsolutnom dobru Božije Gozbe nećemo moći pristupiti niti ćemo odande moći uzeti spoznaje koje su potrebne za naš duhovni rast i odgoj. Prije svega mislimo na onu vrstu spoznaje koja se zove hijerognoza (ma'rifa akhirawiya) koju dohvaća kontemplativni um u nama kao istinski interpretativni vjerovjesnik u nama, i snagom koje motrimo stvari u njihovoj transcendentnoj zbilji; potom mislimo na spoznaju koja se naziva uprisutnjujućom spoznajom (ma'rifa huduriya) koju naša duša u vlastitom samouskrsavanju ili samo/spoznajnom uzlaženju na više razine spoznaje dohvaća i vrlinom te spoznaje ulazi u živu prisutnost dosegnutih zbilja Božije Gozbe; najzad, mislimo i na onu treću, posebnu vrstu spoznaje koju dohvaća naše srce i snagom nje istinski kuša duhovna dobra Božije Gozbe, a ta vrsta spoznaje se naziva spoznaja neposrednog kušanja spoznate zbilje (ma'rifa dhawqiya). Uzvanik-edib na ramazansku Gozbu Božiju, kako je vidljivo, mora nužno raspolagati različitim ili višestrukim organima duhovne spoznaje, jer Gozba Božija simbolizira sveobuhvatno, apsolutno, potpuno i nepotrošivo Dobro koje se u svijetu vidljivih oblika pojavljuje pod različitim formama, a sve njih jedan istinski uzvanik-edib u sebi, tokom svog duhovnog rasta, mora postupno objedinjavati na sliku Poslanika islama (a.s.), tog duhovno najnjegovanijeg Peharnika koji svakog uzvanika poslužuje na ramazanskoj Gozbi Božijoj, jer do Božije Gozbe se ne može

drukčije doli preko njega. Njegov poslanički duh je u sebi sabrao sve svetopovijesne dugine boje Riječi Božije. Stoga je Gozba Božija kojom on poslužuje istinske uzvanike-udaba' najraskošnija od svih koje su donosili njegovi prethodnici. A on je dostojan njenog posluživanja jer je duh njegov sasvim preklopljen sa duhom Kur'ana, kao Gozbe Božije, tako da ko god želi vidjeti Poslanika (a.s.), makar ga i nepoznavao u njegovu vremenu, neka usmjeri svoj pogled na Kur'an.[5] Tako će vidjeti onoga koji je punina riječi Božijih[6] i punina edeba Božijeg – onoga koji ima upotpunjeno znanje i uvid u stvarnu prirodu stvari koju odražavaju kviditeti Božijih Imena i Atributa (mahiyat alasma al-ilahiya) kao poluga svekolikog postojanja, i onoga koji je ovladao svim krajnjim svrhama stvari privodeći tim svrhama svakoga ko je na njegovu putu i otvarajući mu perspektivu za vlastito samousavršenje po vlastitom primjeru čiju vrijednost nedvojbeno otkrivaju riječi Uzvišenoga: Ako Allaha volite, Poslanika slijedite, pa će Allah i vas voljeti (Al'Imran, 33); jer ko se Poslaniku, koji ništa ne govori iz hira svoga (al-Najm, 3), pokori, taj se Allahu pokorio (al-Nisa', 80), jer Allah je za njega kazao da je naljepša ćud (al-Qalam, 4) i Atribut Božiji u kojem pulsira punina Istine riječi Božijih i punina duhovne vrline koja odande istječe.[7]

Ramazanska Gozba Božija se sastoji od qur'anske, sveobuhvatne, suštinski sukusirane, vječne Riječi Božije u kojoj je punina i pečatna zasvodnica svih riječi kojima se Bog oglašavao kroz svetu povijest. Ta Gozba se počela spuštati u mjesecu Ramazanu, u onom vertikalnom, kvalitativnom vremenu, vremenu dušer, srca i uma u kojem je Bog uvijek progovarao kadgod se odlučivao govoriti pod vidom Riječi. Ona se pred istinske uzvanike stere svakog Ramazana i oni sa nje uzimaju ono što godi duhovnom rastu njihova srca, uma i duše. Najpotpunija primateljka i najljepša ćud koja je primila 'puninu riječi Božijih' je Poslanik islama (a.s.) kao najpodatnija razumna ilovača dostojna 'ušatorenja' sveobuhvatne objave i univerzalnog hilafeta koji je sjena Božije 'prisutnosti' u univerzumu. On je učitelj svijeta, vjerovjesnik poslan trima civilizacijama: svjetlosnoj, ognjenoj i zemljanoj; on je sveobuhvatna milost Božija poslana kao zalog spasenja univerzumima u nama i izvan nas. Za razliku od Adema (a.s.) koji je samo učitelj melekima, tumač pojedinačnih Imena i duhovni nasljednik (al-warith) Poslanika islama (a.s.) koji je nosio zalog vjerovjesništva u pretpostojanju i u potpunosti ga bio svjestan, dok je duh Ademov (a.s.) još lebdio između vode i ilovače, a duhovi ostalih vjerovjesnika prebivali u tjeskobi (karb) načelne neočitovanosti vlastitih realiteta/potencijaliteta pritajenih u pustopoljini vječnog Božijeg Znanja, Poslanik islama (a.s.), kao učitelj univerzumima i civilizacijama, donio je sukus i sintetičku puninu svih riječi Božijih koje su odjekivale svetom poviješću, donijevši i puninu tumačenja Teksta kojeg su njegovi prethodnici samo u dijelovima poznavali. Stoga on mora biti glavni Peharnik kod ramazanske Gozbe Božije preko kojeg uzvanici na toj Gozbi primaju darove

spoznaje kojima ih Gospodar svjetova dariva u njihovu samo/spoznajnom pregnuću unutar ramazanskog vremena kao 'vremena' duše, uma i pribrana duhovnog srca. On, jednostavno i po definiciji mora biti nezamjenjivi poslužitelj na ramazanskoj Gozbi Riječi Božije, jer je, primivši u 'ramazanskom vremenu' qur'ansku/sveobuhvatnu formu Božijih riječi, istodobno primio savršeno inteligibilno svjetlo (diya') koje u sebi sažima sva duhovna znanja, jer to svjetlo qur'anske forme riječi Božijih dolazi iz Knjige u kojoj ništa nije izostavljeno (al-An'am, 38), koja je Duhom Emina zaštićena (Kitab 'aziz), a slavom i sveznanjem Jedinog Objavitelja od svake patvorine sačuvana (Fussilat, 41-42). Stoga, koga on na Gozbi Božijoj u ramazanskom vremenu posluži spoznajom darovanom od Gospodara svjetova, pa makar ona bila koliko mrven, taj treba znati da je u baštinu primio blago neizmjerno (al-Baqara, 269). Nije bitno s koje razine bogoduha Teksta primamo zrnca spoznaje: sa površine, sa same kore Postojanja, iz svetojezičke pjene ('ilm husuli), iz semantičkih dubina bogoduhih riječi ('ilm huduri) ili iz same srčike ('ilm fi albab al-ashya'), golemu duhovnu baštinu primamo sve dotle dok je ta baština otvorena za više razine spoznaje, okrenuta prema neiscrpivim tajanstvima Riječi Božije i sve dok tu baštinu primamo iz ruke onoga koga je Bog odgajao, miljenikom ga Svojim oslovio, za najljepšu ćud proglasio i oporuku nam ostavio: Ako Allaha volite, Njegova vjerovjesnika slijedite, pa će i Allah vas voljeti. . . (Al'Imran, 31)

A ko odeždu Allahove ljubavi na sebe navuče, taj je sav zeman – vrijeme (z-m-n) svog zemaljskog života pretvorio u najdragocjeniji mizan (m-z-n) – tezulju najljepših djela koja ga vode Onome za koga se nikako ne može reći da je daleko, jer On sa svojim stvorenjima dijeli blizinu koja im je bliža nego li su oni sami sebi. A tada više nije važno vrlinom kojeg dara primljenog sa ramazanske Gozbe Božije je to postigao: vrlinom spoznaje, ma koje duhovne razine ona bila; vrlinom, posta koji je istinska duhovna delicija ramazanske Gozbe Božije ili vrlinom zikrullaha na čijem putu bez poputbine niko ostao nije, ukoliko se tim putem istinski usmjerio snagom uma prosvjetljenog iskrom prvostvorenog poslaničkog svjetla, snagom samoprijekorne duše koja haje ono što i njen Gospodar haje, ili snagom obrezana, smirena i prisebna srca (qalb shahîd) u kojeg se 'ušatorila' Božija blizina/prisutnost i kojeg je Milostivi primio 'među dva prsta svoja' pa ga nepretrgnuto obrće saobrazno svjetlosnim izljevima Njegovih Imena čija bivstvodavna rijeka svakome podmeće tlo pod nogama i tegli ga svome Izvorištu kako bez pomena i utočišta ostao ne bi.

Iz naprijed iznesenog je, naime, jasno da je Ramazan vrijeme naše samorpijekorne duše, našeg poslaničkim svjetlom prosvjetljenog uma i našega srca koje umije da sluša Boga i prisebno je; Božija Gozba u ramazanskom vremenu je Kur'an časni, kako sami izvori vjere izričito govore i sa te Gozbe, na koju nas Bog posebno u ramazanskom vremenu poziva, duhovni organi (al-

jawarih al-ruhiya) naše istinske, unutarnje fizionomije primaju spoznaje sa njihovih neiscrpnih razina, a primaju ih u mjeri u kojoj su sami pripravni i spremni na njihovo primanje, kako bi od tih spoznaja živjeli, snagom njih se ventrali i duhovno narastali uzlaznospoznajnom vertikalom našeg unutarnjeg bića i, u konačnici, vrlinom istih se spasavali na Danu ustajanja na život vječni, kada se zateknu pred Licem Božijim; duhovni put, način i metod ozbiljenja onoga što smo sa Gozbe Božije na dar primili jeste ramazanski post koji predstavlja dušu i srce Ramazana, suštinsko 'jelo' na ramazanskoj Gozbi Božijoj i neizbježnu kapiju kroz koju se prolazi do najdubljih spoznaja kur'anskoga teksta, do iskonskih priroda stvari i do istinskog, metafizičkog lica našeg vlastitog bića kao takvog. Za naše tijelo koje trpi glad i žeđ, nepretrgnuti post bi doveo do umiranja i značio bi smrt naših fizičkih organa, dok, s druge strane, za duhovne organe našeg istinskog bića post znači život, istinsko duhovno razbuđivanje, uskrsavanje u novim i višim razinama spoznaje koja oživljava naš um, dušu i srce, predstavljajući istinski preludij za besmrtni život u neposrednoj Božijoj Prisutnosti. Post razgoni tamu naše putenosti. Budući da je on put do istinskog svjetla nataloženog u istinskim spoznajama koje dosežemo razbuđujući organe transcendentne spoznaja u nama: um, dušu i srce, tad nije ni čudo što je Bog ramazanski post učinio vrhuncem duhovne radosti u ramazanskom vremenu, kazavši u onom poznatom qudsi-pravorijeku: „Svako čovjekovo djelo koje učini njemu pripada, samo ne post, jer post je Moj i Ja za njega posebno nagrađujem.“ U drugoj inačici ovog pravorijeka se kaže: „A post je Moj i Ja sam nagrada postaću za njega.“ To će reći da je istinski post staza koja nas dovodi na samo vrelo Bitka, u živu prisutnost Onoga koji raspolaže svekolikim riznicama, a sam od njihovih dobara ne kuša ništa u svom vječnom, unutarbožanskom i u njegovu suštinskom tajanstvu nedosezljivom Životu.[8]

Tri su osnovna pojma kojima izvori vjere oslovljavaju instituciju posta: siyam koji se odnosi na vjerozakonom precizirani post; sawm - opći ili univerzalan pojam koji označava post koji se kao takav primjenjivao kroz cijelu ljudsku povijest, post koji je bio svakom narodu propisan. U semantičkom polju ova dva pojma prevlađuje značenje šutnje ili smrtne tišine koja prekriva organe našeg fizičkog bića, kako bismo bili kadri otvoriti se našem unutarnjem biću i slušati želje našeg uma, duše i srca, tih transcendentnih organa našeg svjetlosnog bića snagom kojih, razvijamo li ih u njihovoj nasušnoj potrebi da duhovno rastu u samo/spoznaji, dosežemo suštinu svega za koju je Poslanik islama (a.s.) tako usrdno i ustrajno molio Gospodara svjetova, riječima: „Gospodaru naš, daj nam da vidimo stvari kakve jesu u sebi samima.!“

Pored ova dva pojma za instituciju posta, u vjerujućoj i mislećoj tradiciji islama je izveden i treći pojam, pojam imsaka. Ovaj pojam, uglavnom, označava suzdržavanje od jela i pića i, na taj način, definira dio našeg pregnuća kojeg podnosimo na najnižoj razini posta. A to trpljenje

fizičke žeđi i gladi je jedino što u činu posta nama pripada, sve drugo, to jest suštinska strana posta pripada Bogu i On nad njome gospodari.

No, bilo bi odveć priprosto i sasvim nepravedno ukoliko bismo čin posta sveli na puko gladovanje i žeđanje, jer bismo time i sami sebe srozali na puku animalnu dimenziju. Tim prije, jer znamo da, koliko god istinski post na svojoj nižoj razini podrazumijeva žeđanje za vodom i gladovanje za hranom, na višoj duhovnoj razini on podrazumijeva jednu drugu vrstu žeđi i gladi, to jest žeđanje za istinskom spoznajom koja jest voda života što oživljuje naše duhovno biće i kruh života od kojeg se nikada ne gladni niti se pada u stanje neznanja, prizemnosti, poroka i grijeha. Analogno tome i analizirajući dalje pojam imsaka, koji u svom semantičkom polju najpreciznije sukusira temeljno značenje gornja dva pojma o postu, na ovome mjestu valja posvijestiti činjenicu da imsak kao susprezanje ili suzdržavanje od jela i pića ovoga svijeta, od ružna govora, loših navika i svega drugog što podrazumijeva prelaženja granica nedopustivog u ma kojem smislu i pogledu, istodobno i naročito podrazumijeva, u spoznajnom smislu i u smislu našeg svjesnog nastojanja da duhovno rastemo i težimo istinskoj prirodi stvari i bića, naše suzdržavanje i odustajanje od onih spoznajnih kapaciteta u nama koji pripadaju našoj osjetilnoj strani i čiji dosezi su tako ograničeni da nas mogu lahko razočarati kada shvatimo da nas nisu doveli do tamo gdje smo željeli prispjeti svojim umom, dušom i srcem, nanijevši tako golemu i nenadoknadivu nepravdu i štetu ovim potonjepomenutim duhovnim organima našeg unutarnjeg bića.

Prema tome, prepustimo li svoja duhovna pregnuća da dosegnemo vrhunce transcendentne spoznaje našem raciju, kao organu racionalne spoznaje, organi koji raspolaže pojmovima i logičkim kategorijama, ne ljutimo se, kasnije, na naš racio što nam je o svemu priskrbio samo racionalne pojmove, ali ne i žive zbilje stvari i bića, jer on više od toga ne može. On se u svom spoznajnom pregnuću može razmetati na razini svetojezičke pjene Riječi Božije, ali u svjetlosno more njenih značenja ne može prosegnuti niti suštine stvari može ponuditi odražene u ogledalu našeg uma, srca i duše. Racio nije organ koji dohvaća jezgre stvari (albab al-ashya'), za to nam treba onaj inteerpretativni vjerovjesnik u nama, um ili intelekt kao organ transcendentne spoznaje (Intellectus contemplativus). Da bismo jezgre stvari u spoznavateljskom pregnuću posta mogli gledati, tu nam naše tjelesne oči ne mogu pomoći, već unutarnji vid našeg ulaštenog srca koje je jedino dostojno da se ondje ušatori Prisutnost Božija. Da bismo jezgre stvari mogli kušati, to jest kušati duhovnu radost usljed dosegnutih duhovnih plodove spoznaja do kojih nas je post doveo na Gozbi Božijoj, u tome nam od pomoći ne može biti jezik naš i usta naša, već naša samorpijekorna duša koja je tako snažno i suštinski postila da plodove našeg uma i srca, čiju prečistu svjetlost u nama samo istinski post otkriva, može izravno kušati

.onako kako to nijedan organ našeg fizičkog bića nije kadar činiti